

der lands koloniaal bestuur. Hoewel Nederland de zeggenschap behield over defensie en buitenlandse zaken, waren de Antillen voortaan zelf verantwoordelijk voor de eigen interne zaken. De regering van Curaçao werd meteen na de dekolonisatie geconfronteerd met een zware economische crisis. De noodzakelijke bezuinigingen, de stijgende prijzen, de corruptie bij de overheid en de slechte arbeidsvoorwaarden waarmee de regering buitenlandse bedrijven naar Curaçao probeerde te trekken, vormden de achtergrond van de explosie in 1969. Stakingen bij het aannemersbedrijf Wescar sloegen over naar andere bedrijven en ontaardden op 29 mei in rellen waarbij massaal werd geplunderd, vernield en brand gesticht. De politie verloor elke greep op de situatie en op verzoek van de Curaçaose autoriteiten, die overigens weinig competentie aan de dag legden, stemde Nederland er zonder veel omhaal mee in om een paar honderd Nederlandse mariniers te sturen.

Croese geeft een enigszins rommelige beschrijving van deze dagen. Interessanter dan de reconstructie van de rellen in Willemstad is de weergave van de discussie die naderhand in Nederland ontstond over het koninkrijksstatuut. Hoewel Nederland zich volgens het statuut niet met de interne aangelegenheden van Curaçao diende te bemoeien, werd door linkse politici betoogd dat dit nu wel gebeurd was; door het sturen van mariniers steunde Nederland immers de zittende regering. Hun pleidooi voor wijziging of afschaffing van het statuut had echter weinig succes.

Interventie op afspraak is een boek dat makkelijk leest en daardoor voor een breed publiek toegankelijk is. Jammer is echter dat Croese belangrijke vragen onbeantwoord laat. Hij werkt bijvoorbeeld het standpunt van Tillema slecht uit. Zo legt hij niet uit waarom Tillema geen onderscheid wil maken tussen ongevraagde militaire inmenging of militaire inmenging op uitnodiging. Een ander minpunt is dat er veel tegenstrijdigheden in het boek voorkomen. Terwijl de auteur op de ene bladzijde beweert dat Nederland overal ter wereld beschreven werd als een koloniale mogendheid die in Willemstad orde op zaken kwam stellen, stelt hij op de volgende pagina dat buitenlandse journalisten geen aanleiding zagen om Nederland als koloniale mogendheid af te schilderen. En hoewel hij tenslotte aangeeft dat de rellen in Willemstad een 'keerpunt' vormden in de staatkundige verhoudingen tussen de Antillen en Nederland, blijkt uit het boek niet in welk opzicht de onderlinge relaties gewijzigd werden. Zoals zojuist vermeld, bleef het statuut gewoon van kracht. Desondanks is het boek het lezen waard. Het brengt interessante discussiepunten boven water en werpt een licht op een relatief onbekende bladzijde uit de Nederlandse geschiedenis.

Marlouk Wester

P. G. Kroeger, J. Stam, *De rogge staat er dun bij. Macht en verval van het CDA 1974-1998* (Amsterdam: Balans, 1998, 358 blz., f39,90, ISBN 90 5018 402 2).

Over gebrek aan journalistieke belangstelling voor zijn geschiedenis heeft het CDA de laatste jaren werkelijk niet te klagen. Verwonderlijk is dat niet, want zelden vertoonde een politieke partij een zo dramatische ontwikkeling als die van de samenwerkende christen-democraten. Ontstaan tegen de achtergrond van een serie diepe verkiezingsnederlagen rond 1970, vooral van de katholieke partij, bleef het initiatief het hele decennium daarna uiterst omstreden. In 1974 omschreven een paar PvdA-politicologen het CDA als 'sterven in eikaars armen', maar ook Steenkamp zelf maakte met al zijn idealisme en optimisme erg moeilijke tijden door. Aan de houding van de ARP heeft hij tot op het laatst getwijfeld. En op het niveau van de uitvoerende macht lukte het Van Agt maar moeilijk de club-in-wording een eigen smoel te geven. Een waar

succesverhaal wist vervolgens Lubbers ervan te maken, maar daarna was de val, bij de verkiezingen in 1994, ook dieper dan ooit een partij was overkomen.

De stof heeft ook de hierboven vermelde twee auteurs — respectievelijk ex-adviseur van CHU/CDA-politicus Deetman en Volkskrantredacteur — tot hun boek kunnen inspireren. In de angelsaksische wereld zou het waarschijnlijk 'an oral history of the CDA' geheten hebben: vanaf het moment dat het verhaal goed op gang is gekomen, wordt de inhoud van de negenentwintig uitvoerige interviews die afgenomen werden, bladzij na bladzij geciteerd en geparafraseerd. De schrijvers zelf hebben de verhaallijn uitgezet, een indeling in hoofdstukken gemaakt, hier en daar becommentariëren ze ook een of ander, maar de 'body' van het boek bestaat uit het 'oral history'-materiaal.

Dat levert veel wetenswaardigs op omtrent de interne verhoudingen in partij en CDA-kabinetten. De mix van idealen, carrières en kuiperijen waarmee de lezer wordt geconfronteerd, vormt zo ook een aardige bijdrage tot een 'inner history' van het CDA. Tegelijk echter zal duidelijk zijn dat deze partijgeschiedenis zich uitsluitend afspeelt op het niveau van de handelende CDA-politici. Natuurlijk komen ideeën, programma's, de partij-organisatie en wat niet al meer, alsook allerlei contextuele zaken uit de sfeer van economie en samenleving wel ter sprake, maar uitsluitend zijdelings en marginaal en met het doel de rol van de personen te verduidelijken. Dit karakter van het boek wordt nog eens versterkt door de geschreven portretten van vijf CDA-leiders die als aparte paragrafen in de eerste vijf hoofdstukken zijn opgenomen. Met wetenschap, zij het politicologische of historische, heeft deze onderneming weinig van doen. Er is geen leidende vraag en dus ook geen conclusie, en nergens wordt ook maar geprobeerd wat systematisch de achtergronden van 'macht en verval' te achterhalen. Indicatiefis wellicht dat de schrijvers geen aanleiding zagen de dissertaties van Ten Napel en Zwart te consulteren en er in een of ander opzicht op verder te borduren.

Conclusie: leuk om te lezen, origineel bovendien, want een gevestigde traditie van 'oral history' kennen we in Nederland niet, maar wetenschap is wat anders.

P. Luykx

De Guldensporenslag van fait-divers tot ankerpunt van de Vlaamse identiteit (1302-1838): de natievormende functionaliteit van historiografische mythen

VÉRONIQUE LAMBERT

Over natie vormingsprocessen en het spanningsveld tussen feit en fictie

De studie van natievorming en nationalisme is zeer populair. Het onderwerp beroert onderzoekers uit verschillende disciplines, zoals de sociologie, de socio-biologie, de filosofie, de politicologie, de antropologie en de geschiedenis. In een onlangs verschenen artikel stelde de historicus Tom de Meester terecht dat 'de recente *boom* van wetenschappelijke literatuur over nationalisme en natievorming, en de wildgroei van theorieën die daarmee gepaard gaat, jammer genoeg resulteert in een ongebreidelde conceptuele chaos'¹. Het is niet de bedoeling hier dieper in te gaan op de hedendaagse debatten omtrent naties en nationalisme². Wel wil ik één specifiek aspect belichten dat in de theorieën van de verschillende scholen aan bod komt. De theoretici kennen aan de natie immers ook een culturele dimensie toe. De natie streeft naar een eenheidscultuur die zich in de eerste plaats uit in een nationale taal, maar ook in nationale mythen, vieringen, liederen, vlaggen, symbolen en dergelijke meer. De natie is immers niet zichtbaar, ze is een 'imagined community', een verbeelde gemeenschap³. Ze krijgt een concrete gestalte door middel van symbolen en rituelen; ze zoekt haar legitimatie in zogenaamde nationale mythen. In dit artikel wil ik voornamelijk de rol van de mythe als natievormende factor belichten en meer bepaald die van de Vlaamse nationale mythe bij uitstek, de Guldensporenslag van 11 juli 1302. Ik zal proberen aan te tonen dat het nationale karakter van het Frans-Vlaamse conflict pas na de Guldensporenslag tot stand kwam en trachten te verduidelijken op welke manier de overlevering in de historiografie ertoe bijgedragen heeft dat deze veldslag nu nog steeds als hét symbool van de Vlaamse identiteit naar voor geschoven wordt.

Nationaliteit veronderstelt het delen van een gemeenschappelijk historisch en cultureel erfgoed en hiervan maken de historiografische mythen het belangrijkste deel uit. Mensen zoeken elementen in het verleden om het heden te verklaren of te legitimeren. Soms gaat het om één bepaald aspect of gebeurtenis uit het verleden, vaak betreft het een fictief verleden. De uiteindelijke bedoeling is steeds om continuïteit tussen

1 T. de Meester, 'De exclusieve natiestaat. Pleidooi voor een constructivistische benadering van nationalisme en nationale identiteit', *Belgisch tijdschrift voor nieuwste geschiedenis*, XX VII (1997) 474.

2 Overzichten van concepten en theorieën over naties en nationalisme zijn te vinden in A. D. Smith, *Theories of nationalism* (Londen, 1983); J. G. Kellas, *The politics of nationalism and ethnicity* (Londen, 1991); P. Alter, *Nationalism* (Londen, 1994); J. Hutchinson, A. D. Smith, *Nationalism* (Oxford, 1994).

3 B. Anderson, *Imagined communities. Reflections on the origin and spread of nationalism* (Cambridge, 1983) 5-6.